

Doseženi rezultati projekta EIP16.5 Travniški sadovnjaki:

- V začetni fazi projekta so bili **pridobljeni prostorski podatki in posnetki** (kartografsko gradivo, raba in kategorizacija kmetijskih zemljišč, aerofotoposnetki, katastrske mape, načrti infrastrukture, kataster stavb, hidrografija in relief), na osnovi katerih smo analizirali **prostorske značilnosti izbranih lokacij kmetijskih gospodarstev** (v nadaljevanju: KG), članov partnerstva.
- Na podlagi prostorskih podatkov ter želja in razvojnih potreb posameznega kmetijskega gospodarstva so bile **izbrane lokacije** za izvedbo praktičnega preizkusa.
- Z **analizami tal na izbranih lokacijah** je bila ugotovljena rodovitnost tal, pripravljen **izbor sadnih vrst in sort**, izdelani **zasaditveni načrti** (glede na ekološke in krajinske značilnosti izbrane lokacije) in **načrt gnojena** (glede na ugotovljeno pomanjkanje/presežek hranil na izbrani lokaciji za doseganje ciljne rodovitnosti tal).
- **Ovrednotili smo obstoječe nasade** travniških sadovnjakov (prostorsko, ekološko, sociološko) in izvedli ustrezne **sanacijske ukrepe** (odstranitev starih in bolnih dreves, obrezovanje, dognojevanje idr.). V okviru projekta je bilo **oživljenih okrog 100 starih visokodebelnih sadnih dreves** (jablane, slive, hruške) kot pomembnih nosilcev biotske pestrosti, saj so zatočišča za ptice, žuželke in druge koristne organizme, ki nudijo podporo vzdržnemu kmetovanju.
- V okviru **razvitega modela** smo travniške sadovnjake vključili v prostor kot **element za trajnostno gospodarjenje, ohranjanje biodiverzitete in identitete podeželske krajine** s strani uporabnikov. Model se je nato apliciral na konkretnih primerih krajina – vas – kmetija (KG, člani partnerstva) v okviru **praktičnega preizkusa rešitev – zasaditev**.
Na **5 kmetijah**, članih partnerstva (Zaplana 1890, Andrejevi, Široko, Strgulec in Makrobios) smo **zasadili 345 sadik visokodebelnih avtohtonih/tradicionalnih in drugih sadnih sort**, od tega **114 jablan** (bobovec, goriška sevka, gorenjska in dolenska voščenska, boskopski in damasonski kosmač, carjevič, kanadka, krivopecelj, štajerski mošancelj, baumanova, harbertova in šampanjska reneta idr.), **49 hrušk** (tepka, moštnica, viljamovka, konfreance, klapova, boskova steklenka, pastorjevka, junijska lepota) ter **23 sliv, 13 češenj, 14 kostanjev, 28 orehov, 28 lesk**. Nasadom smo **povečali njihovo ekosistemsko vrednost** s sajenjem **medovitih grmovnih vrst** (rumeni dren, šmarna hrušica, brek). **Habitatno vrednost** smo izboljšali z **umeščanjem čebelnjakov, gnezdilnic** (za ptice, netopirje), **vodnih kotanj, drogov za ujede** idr.
- Nabavili smo potreben **material** za izvedbo praktičnega preizkusa (zemlja, gnojila, koli, zaščitne mreže – divjad, voluhar, sekanci, pasti za voluharja, zaščitna sredstva, material za ureditev zalivanja sadik idr.) in pripravili **navodila za sajenje** (kdaj, kako, zaščita pred divjadjo in voluharjem idr.). Iz lastnih sredstev kmetij pa se je zagotovilo **sadike** in drug neupravičen material.
Ustrezno načrtovanje umeščanja novih travniških sadovnjakov, izbor primernih vrst in sort ter načrtovanje oskrbe rastlin (gnojenje, zaščita pred škodljivci) rezultira v **zmanjšani uporabi FFS in gnojil** ter s tem v **manjšem onesnaženju tal in voda** (površinske vode, podtalnica), **zmanjšani eroziji tal** zaradi povečanja sklenjenosti in gostote rastlinskega pokrova, **manjši zaraščenosti zemljišč** idr. Povečala se bo tudi **gospodarnost in uporabnost (manjvrednih) zemljišč** ter ustvarili pogoji za **razvoj dodatnih dejavnosti na kmetiji** (predelava sadja, turizem, rekreacija idr.).
- Po izvedenem praktičnem preizkusu smo izvajali **redne preglede novih nasadov** ter po potrebi **zaščito sadik pred škodljivci** z ekološkimi sredstvi in **obrezovanje sadnih dreves** (vzgojna, oživitvena in korekcijska rez). Propadle sadike (različni vzroki – slab sadilni material, suša, poškodbe – mehanske, divjad idr.) smo nadomestili z novimi.

- Uvedena je bila **dvonamenska raba zemljišč** (pridelava sadja – krme/paša), s **pašo** po 30.6. in zmanjšanjem števila **košenj** do 2x na leto oz. najmanj 1 x na dve leti pa prispevamo k višji rodnosti tal in varovanju biodiverzitete.
- Različne **uporabnike** (kmetije, strokovna in splošna javnost, študentje, lokalna skupnost) **smo ozaveščali o pomenu biodiverzitete za vzdržen razvoj kmetijstva in vlogi travniških sadovnjakov** pri tem (življenjsko okolje oz. zatočišča za koristne organizme, koridorji za prehod organizmov iz zaledja na odprt kmetijski prostor idr.).
- Z izvedbo **programa usposabljanja** (4 sklopi) smo **povečali usposobljenost KG**, članov partnerstva in drugih KG na področju: *vloge, inventarizacije in umeščanja* travniških sadovnjakov v prostor; *sadnje* (priprava in postopki), *zaščite* (divjad, voluhar) *in nege mladih dreves* v različnih obdobjih leta (vzgojna rez po prvem letu sajenja - seznanjanje z vzgojnimi oblikami, čas obrezovanja), *pomlajevanja starih dreves in tehnik cepljenja* neustreznih sort in divjakov; *prepoznavanja škodljivih organizmov*, njihovih življenjskih ciklov, občutljivosti posameznih vrst nanje; *obiranja in priprave sadja za trg ter možnosti predelave sadja*. Kmetije so tako pridobili dragoceno znanje s področja *fitofarmacije*, s poudarkom na uporabi okolju prijaznih biotskih sredstev za zatiranje škodljivih organizmov (pripravljena so bila tudi [navodila za varstvo rastlin](#)), in *gnojenja* - dvig ozaveščenosti glede pravilne uporabe teh sredstev in zavedanje *pomena podpornih organizmov za trajnostno pridelavo sadja*. Posledično to prispeva k: **odgovornejšemu odnosu uporabnikov do prostora in ravnanju z naravnimi viri** ter pripravljenosti sprejemanja sprememb v smislu **uvajanja vzdržnih tehnologij pridelave**, ki prispevajo k varstvu okolja, dvigu biotske pestrosti, povečanju opravevalcev, ustvarjanju novih habitatov za ptice, žuželke, plazilce idr.
- Pomemben del projekta je bil tudi **prenos znanja in izkušenj**, pridobljenih v okviru praktičnega preizkusa, **v prakso** (5 različnih načinov) in **oblikovanje mreže uporabnikov** v neformalno interesno skupino: izvedli smo *4 predavanja/delavnice in 1 demonstracijo pridobljenega znanja za druga KG, 2 predavanji za strokovnjake, 1 strokovni dogodek, 1 ekskurzijo za študente in pripravili [video](#) o oskrbi travniških sadovnjakov*.
Obravnavane teme: vloga travniških sadovnjakov v kulturni krajini in njihov pomen za dvig biodiverzitete v kmetijstvu, inventarizacija, valorizacija in obnova starih nasadov, umeščanje in naprava novih nasadov, oskrba in zaščita nasadov v različnih letnih časih, izbor avtohtonih in tradicionalnih sadnih vrst in sort, starejše sorte, obiranje, skladiščenje in predelava sadja idr.
- **Študentje krajinske arhitekture** Biotehniške fakultete UL so na podlagi ogleda in seznanitve na terenu izrazili svoj pogled na travniške sadovnjake in njihov pomen za trajnostni razvoj podeželja. **Razstava** njihovih del je potekala na Biotehniški fakulteti in v Upravnem centru Logatec.
- V okviru projekta smo pripomogli k vzpostavitvi [Sadjarskega muzeja Tepka](#) v Gradišču pri Lukovici (ozaveščanje o slovenski sadjarski dediščini), kjer je potekala tudi **razstava o** mednarodno priznanem sadjarskem strokovnjaku [Jožefu Lešniku](#) in bila postavljena tabla o naravni vrednoti - Lukčevi hruški. Pripravili smo tudi **publikacijo z [Opisi slovenskih avtohtonih in tradicionalnih sort jablan in hrušk](#)** in **z gibanje** o pomenu travniških sadovnjakov pri spodbujanju biodiverzitete v kmetijstvu.
- Že tekom izvedbe smo **širšo javnost obveščali o načrtovanih in izvedenih projektnih aktivnostih**. V zadnjem obdobju projekta pa poteka **razširjanje rezultatov projekta** preko različnih komunikacijskih sredstev (časopis, navadna in elektronska pošta, splet, družbena omrežja, dogodek za več kot 50 udeležencev idr.).